

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 5^{ΗΣ} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1974

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΚΑΤΟΣΤΗ, ΚΑΙ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ, ΕΠΕΤΕΙΩ,
ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

Γενικώτερα ἔθνικὰ καὶ πολιτικὰ θέματα συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ λησμονηθῇ μία μεγάλη ἐπέτειος τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας : ἡ συμπλήρωσις ἑκατὸν καὶ πενήκοντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς δευτέρας Ἰονίου Ἀκαδημίας. Παρὰ ταῦτα ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔκρινεν ὅτι, ἐν ἀναμονῇ γενναιοτέρων ἀποφάσεων, ἐπεβάλλετο εἰς μίαν λιτὴν τελετὴν, ὡς ἡ σημερινή, νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου πρὸς γεγονότα, τὰ ὅποια ὑπῆρξαν καίρια διὰ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία ἰδρύθη δι' ἀποφάσεως τῆς Ἰονικῆς Κυβερνήσεως τὴν 12/24 Μαΐου 1824, τὰ δὲ ἔγκαίνια αὐτῆς ἐτελέσθησαν πέντε ἡμέρας βραδύτερον. Μία πρώτη Ἰονικὴ Ἀκαδημία εἶχε συσταθῇ ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1808 κατὰ τὴν ἐν Ἑπτανήσῳ κατοχὴν τῶν Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων¹. Σκοποὶ αὐτῆς ἦσαν ἡ βελτίωσις τῆς γεωργίας, τῆς βιοτεχνίας, τοῦ ἐμπορίου, ἡ αὔξησις τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου πλούτου τῶν νήσων, ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐπιστημῶν, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν παραγωγικῶν τάξεων, ἡ πρόοδος τῶν γραμμάτων. Ἡ παλαιὰ αὕτη Ἀκαδημία, ὀργανωθείσα κατὰ τὰ Γαλλικὰ πρότυπα, εἶχε χαρακτηρὰ ἐρευνητικόν. Τὰ ἰδρυτικὰ της μέλη ἦσαν εἴκοσιν ὀκτώ, πλὴν δὲ τούτων ἠρίθμει καὶ ἀντε-

1. Ἀ ν δ ρ έ ο υ Μ ο υ σ τ ο ξ ύ δ ο υ, Ἱστορικῶν καὶ Φιλολογικῶν Ἀναλέκτων ἐκδομένων ὑπὸ Μιχαήλ Ἀ. Μουστοξύδου, τόμος πρῶτος, ἐν Κερκύρᾳ, 1872, σελ. 1-23 : «Περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημιῶν καὶ τῶν συγχρόνων αὐταῖς λογίων». S. Th. Lascaris, L'Académie Ionienne. Un institut littéraire à Corfou sous la domination napoléonienne, ἀνάτυπον ἐκ τῆς Revue des Études Napoléoniennes, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1925, σελ. 3-16.

πιστέλλοντα μέλη, ξένους καὶ Ἑλληνας, μεταξὺ δὲ τούτων τὸν Ἀδαμάντιον Κοραῖν, ἐν Παρισίοις, καὶ τὸν Ἀνδρέαν Μουστοξυδῆν ἐν Μιλάνῳ. Περιελάμβανε τρεῖς τάξεις, τὴν τῶν Φυσικῶν καὶ Μαθηματικῶν Ἐπιστημῶν, τὴν τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν καὶ τὴν τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Ἐξ ἀνακοινώσεως, δημοσιευθείσης εἰς τὸν Ἑρμῆν τὸν Λόγιον τῆς 1ης Ἰουλίου 1812, δύναται τις νὰ μορφώσῃ γνώμην περὶ τοῦ ὕψηλοῦ φρονήματος, τὸ ὁποῖον ἐνέπνεε τὰ μέλη τοῦ ἰδρύματος: «Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία, τῆς ὁποίας καὶ οἱ ἀρχιδιδάσκαλοι καὶ τὰ μέλη εἰσὶν ἀξιοσέβαστοι διὰ τε τὴν πολυμάθειαν καὶ τὰς ἀρετάς των καὶ διὰ τὸν ὄνπερ ἔχουσι ζῆλον διὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπιστροφὴν τῶν Μουσῶν, ἐπιθυμοῦσα νὰ μάθῃ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ πολιτικοῦ καὶ τῶν φώτων τῆς μαθήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Ἀνατολικῆς Μοναρχίας (τοῦ Βυζαντίου δηλαδὴ) ἄχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου, προβάλλει εἰς τοὺς περιηγητὰς καὶ πεπαιδευμένους καὶ μάλιστα εἰς τοὺς νῦν σοφοὺς καὶ πεπαιδευμένους Γραικοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν ἐμπορικῶν καὶ διπλωματικῶν ὑποθέσεων, τὰ ἀκόλουθα ζητήματα». Τὰ ζητήματα ταῦτα ἀνεφέροντο εἰς τὰ σχολεῖα, τὰς βιβλιοθήκας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πρὸς κοινὴν μάθησιν ἀποβλέποντα, τὰ ὁποῖα συνεστήθησαν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἀνεφέροντο ὡσαύτως εἰς τὰς τυπογραφίας, τέλος δὲ ἐξητεῖτο ἡ «βιογραφικὴ εἰδησις τῆς ζωῆς καὶ τῶν συγγραμμάτων ὅλων τῶν πεπαιδευμένων Γραικῶν, ὅσοι ἤκμασαν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων»². Ἡ πρώτη Ἰόνιος Ἀκαδημία διελύθη τῷ 1814 ἅμα τῇ πτώσει τῆς Γαλλικῆς κυριαρχίας.

Ἡ ἰδρυσις ἐνὸς ἀνωτάτου πνευματικοῦ καὶ παιδευτικοῦ κέντρου εἶχεν ἀπασχολήσῃ τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, ἀναμορφωτὴν τῆς παιδείας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν Ἐπτανήσῳ σταδιοδρομίας του, ὅστις εἰς ὑπόμνημα τοῦ ἔτους 1815 προέτεινε τὴν ἐν Ἰθάκῃ σύστασιν δημοσίας σχολῆς χάριν τῆς εἰς τὴν πατρίαν γῆν ἀνακλήσεως τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Εἰς ταύτην θὰ μετεκαλοῦντο καθηγηταὶ ἐκ τῶν ἐν διαφόροις χώραις τῆς Εὐρώπης διεσπαρμένων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, ὅπως διδάξωσιν ἐν γλώσσῃ Ἑλληνικῇ. Εἰς τὸ Ἰονικὸν Σύνταγμα τοῦ 1817 ἐγένετο πρόβλεψις, ὅπως ληφθοῦν τὰ προσήκοντα μέτρα «διὰ τὴν σύστασιν στοιχειωδῶν σχολείων καὶ μετέπειτα διὰ τὴν ἀποκατάστασιν μιᾶς Ἀκαδημίας διὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἐπιστημῶν, τῆς φιλολογίας καὶ τῶν ὠραίων Τεχνῶν». Ἡ

2. Ἑρμῆς ὁ Λόγιος ἢ Φιλοσοφικαὶ ἀγγελίαι, 1812, περίοδος Β', 1 Ἰουλίου 1812, ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, σελ. 193 κέ. Ἡ ἀνακοίνωσις ἔχει ληφθῆ ἐκ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου», ἀριθμ. 45.

πραγματοποιήσεις τῆς μεγάλης ταύτης ιδέας ὑπῆρξεν ἔργον τοῦ Guilford, παλαιοῦ φίλου τοῦ Καποδιστρίου³. Ὁ Φριδερίκος North, κόμης τοῦ Guilford, γεννηθεὶς τὴν 7ην Φεβρουαρίου 1766, ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὸ Eton καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης, ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τοῦ Δικαίου, ὑπέστη βαθυτάτην τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐθαύμασε δὲ ἐξόχως καὶ ἠγάπησε τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη. Ἀφοῦ περιηγήθη τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἐπεχείρησε τὴν πρώτην μεγάλην ἀποδημίαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀναζητῶν τὰς ἀαμνήσεις τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας. Τὴν 14 Ἰανουαρίου 1791 ἔφθασεν εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπου ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον προσῆλθεν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ἐπεσκέφθη τὴν Λευκάδα, τὴν Ἰθάκην, τὴν Κεφαλληνίαν, τὴν Ζάκυνθον, τὴν Τίρυνθα, τὰς Μυκήνας, τὰς Ἀθήνας, τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὴν Σμύρνην, τὴν Κύπρον, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ μακρὰν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Κορσικὴν καὶ τὴν Κεϋλάνην, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐν Ἀθήναις ἡ Ἑταιρεία τῶν Φιλομούσων ἀνηγόρευσεν αὐτὸν ἐπίτιμον πρόεδρον καὶ Ἀθηναῖον πολίτην. Ἐν Κερκύρᾳ εἰργάσθη διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῷ 1820 διωρίσθη ἄρχων τῆς μελλούσης νὰ ἰδρυθῇ Ἰονίου Ἀκαδημίας, τὸν δὲ τίτλον τοῦτον διετήρησε μέχρι τοῦ ἀδοκίμου θανάτου (20 Σεπτεμβρίου | 2 Ὀκτωβρίου 1827). Ἐμπνευσμένος ὁραματιστῆς καὶ μέγας χορηγός, ὁ Guilford συνετέλεσεν ὅσον ὀλίγοι εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν καὶ τὴν δημιουργίαν ἱκανῶν στελεχῶν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ δυναμικοῦ τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος.

Ἡ ἰδρυσις τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας ὑπῆρξε γεγονός τεραστίας σημασίας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Νεωτέρας Ἑλληνικῆς παιδείας. Τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος ἐχαίρετισε τὴν χαρμόσυνον εἰδήσιν: «πολλάκις μεταξὺ τῶν πολιτικῶν διαφόρων μεταβολῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέπεσεν ἡ Ἰονικὴ Ἐπτάνησος, γράφουν τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικὰ τοῦ Μεσολογγίου τὴν 6 Δεκεμβρίου 1824, ἀνεπτέρωθη ὁ νοῦς μας καὶ ἠγαλλιάσθη ἡ καρδιά μας μὲ τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα καὶ τὸ ἐπιθυμητότατον ἄκουσμα τῆς ταχείας ἀνακαλέσεως τῶν Μουσῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος. Ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦτο κατόρθωμα ἀπέκειτο εἰς τὰς σημερινὰς μας ἀξιομνημονεύτους ἡμέρας, καὶ ἰδοὺ ἡ εὐτυχὴς ἐποχὴ τῆς ἠθικῆς ἀναπλάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους συμπίπτει ἀγαθῇ

3. Γ ε ρ α σ ί μ ο υ Σ α λ β ά ν ο υ - Β ά σ ω ς Σ α λ β ά ν ο υ, Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία. Ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς κόμης Γύλφορδ. Οἱ καθηγηταὶ καὶ σπουδασταὶ αὐτῆς, ἐν Ἀθήναις, 1949* Κ ω ν. Ἀ θ. Δ ι α μ á ν τ η, Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία τοῦ κόμης Γκίλφορδ (Κατὰ χειρόγραφον τῆς Συλλογῆς Γιάννη Βλαχογιάννη), Ἑλληνικὴ Δημιουργία, ἔτος Β', τεῦχος 31 (Μάιος 1949), σελ. 1 - 16 (ἀνάτυπον). Ν τ. Κ ο ν ό μ ο υ, Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία, ἐν Ἀθήναις, 1965.

τύχη, μὲ τὴν εὐτυχὴ ἐποχὴν τῆς πολιτικῆς του ἀναγεννήσεως καὶ συνοδεύουν αἱ Μοῦσαι τὴν Θέμειδαν⁴. Εἰς τὴν *Revue Encyclopédique* τῶν Παρισίων (Ἀπρίλιος 1827) ὁ Ἀνδρέας Κάλβος σπεύδει νὰ δώσῃ τὰς πρώτας εἰδήσεις.

Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία περιέλαβε τέσσαρας σχολάς· τὴν Θεολογίαν, τὴν Νομικὴν, τὴν Ἱατρικὴν καὶ τὴν Φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία διηγεῖτο εἰς δύο τμήματα, τὸ τμήμα τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τὸ τῆς Φιλολογίας. Εἰς ταύτας προσετέθησαν βραδύτερον τὸ Ἱεροσπουδαστήριον, ἡ Σχολὴ τοῦ πολιτικοῦ μηχανικοῦ καὶ τὸ Φαρμακευτικὸν Σχολεῖον. Ἐκ τῶν διδασκομένων μαθημάτων δύνатаί τις νὰ λάβῃ ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς ἐκτάσεως τοῦ συντελουμένου ἐπιστημονικοῦ καὶ παιδευτικοῦ ἔργου: Φιλοσοφία, Ἀρχαία Φιλοσοφία, Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας, Λογική, Ψυχικὴ Ἀνθρωπολογία, Θεολογία, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Θεολογίαν, Ἱερὰ Ἱστορία καὶ Γεωγραφία, Ἐκκλησιαστικὴ Μουσική, Ἑλληνικὴ Φιλολογία καὶ ποίησις, Ῥητορική, Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, Ἱστορία τῶν πρώτων αἰώνων τῆς Ἑλλάδος, Πολιτικὸς καὶ Ἰδιωτικὸς Βίος τῶν Ἑλλήνων, Παλαιογραφία, Διπλωματικὴ καὶ Ἐπιγραφικὴ, Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία, Λατινικὴ Φιλολογία, Ἀρχαία Ἱστορία τῆς Ῥώμης, Ἀγγλικὴ Φιλολογία, Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον, Ἀστικὸν Δίκαιον τῶν Ἰονίων Νήσων, Ἐμπορικὸν καὶ Ποινικὸν Δίκαιον, Ποινικὴ Δικονομία, Ἱστορία τοῦ Δικαίου, Μαθηματικά, Φυσικὴ Ἱστορία, Βοτανικὴ, Χημεία, Πειραματικὴ καὶ Θεωρητικὴ Χημεία, Φυσιολογία, Ἀνατομικὴ, Παθολογία, Εἰδικὴ Νοσογραφία, Κλινικὴ Ἱατρικὴ καὶ Χειρουργικὴ, Μαιευτικὴ, Ἱατροδικαστικὴ Παθολογία, Ὑγιεινὴ, Φαρμακολογία καὶ Θεραπευτικὴ, κλπ.

Ἐπὶ μίαν τεσσαρακονταετίαν, εἰς τοὺς βράχους τοῦ παλαιοῦ φρουρίου τῆς Κερκύρας, ἀκολούθως δὲ ἀπὸ τοῦ 1841 εἰς τὸ ἱστορικὸν μέγαρον, τὸ ὅποιον κατέστρεψαν οἱ βομβαρδισμοὶ τῆς 14 Σεπτεμβρίου 1943, συνήλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄνδρες διαφορωτάτης παιδεύσεως καὶ ιδιοσυγκρασίας· ἄλλοι Ἑπτανήσιοι, ἄλλοι ἐκ τῶν περάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ· ἄλλοι μὲ ὀνόματα ἤδη γνωστά, ἄλλοι μὲ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπέκτων ἐν συνεχείᾳ πανελλήνιον κῦρος· ἄλλοι μὲ ἐμπειρίας τοπικάς, πολλοὶ μὲ σοβαρὰν Εὐρωπαϊκὴν παιδείαν, πάντες ἐμφορούμενοι φρονήματος Ἑλληνικοῦ καὶ ἀπεράντου αἰσιοδοξίας. Συνήλθον ἐπὶ τὸ αὐτό, διὰ νὰ οἰκοδομήσουν τὴν νέαν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ἀνακαλέσουν τὰς Μούσας εἰς τὴν πατρίδα γῆν. Εἰς τὴν ἀντιπέραν ἀκτὴν τὸ Ἕθνος διεξῆγε τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα. Ἰδοῦ, μεταξὺ ἄλλων, μερικὰ ὀνόματα: Πέτρος Βορέϊλας Ἀρμένης, Χριστ. Φιλητᾶς, Σπυρίδων Κατσαΐτης, Ἀθανάσιος Πολίτης, Σταματέλος καὶ Ὁθων Πυλαρινός, Κωνσταντῖνος Ζαβι-

4. Α ἰ κ. Κ ο υ μ α ρ ι α ν ο ῦ, Ὁ Τύπος στὸν Ἀγῶνα, ἐν Ἀθήναις, 1971, τόμ. Β', σελ. 182 κέ.

τσιᾶνος, Χαραλάμπης Τυπάλδος Πρετεντέρης, Νεόφυτος Βάμβας, Ἀνδρέας Κάλβος, Νικόλαος Δελβινιώτης, Θεόκλητος Φαρμακίδης, Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος, Ἰωάννης Καραντηνός, Νικόλαος Πίγκολος, Κωνσταντῖνος Σακελλαρόπουλος, Ἀνδρέας Ἰδρωμένος, Κωνσταντῖνος Τυπάλδος Ἰακωβάτος (ὁ μετέπειτα ἐπίσκοπος Σεβαστουπόλεως) κλπ.

Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία ἐπετέλεσε τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν της, νὰ συμβάλῃ δηλονότι εἰς τὴν συγκρότησιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τεχνικοῦ δυναμικοῦ τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος. Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1837 Ἰδρυσις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον μετεκάλεσέ τινες τῶν ἐν Κερκύρᾳ καθηγητῶν, ἐπεσκίασεν ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Ἑθνους τὴν αἴγλην, ἀλλὰ δὲν ἀνέκοψε τὸ δημιουργικὸν της ἔργον. Νεώτεραι ἔρευναι θὰ διαφωτίσουν τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας καὶ θὰ καθορίσουν τὴν ἔκτασιν τῆς ἀκτινοβολίας αὐτῆς. Ὑπάρχει ὅμως ἐν σημεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἀναγκαῖον νὰ προστεθοῦν ἐνταῦθα ὀλίγαι λέξεις· εἶναι τὸ θέμα τῆς γλώσσης, τῆς γλώσσης εἰς τὴν Ἑπτάνησον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πανελληνίους του διαστάσεις. Ἡ μακρὰ Βενετικὴ κυριαρχία εἶχεν ἐπιβάλῃ εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους τὴν χρῆσιν τῆς Ἰταλικῆς ὡς ἐπισήμου γλώσσης τοῦ Κράτους καὶ τῶν δικαστηρίων, πολλοὶ δὲ ἐπιστήμονες συγγραφεῖς ἐχρησιμοποίησαν τὴν γλῶσσαν ταύτην ὡς ὄργανον διεθνοῦς ἐπικοινωνίας. Κατὰ τινα πρόχειρον στατιστικὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1494 μέχρι τοῦ 1600 ἐπὶ 83 ἐντύπων, γραφέντων ὑπὸ Ἑπτανησίων, 55 ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, 25 εἰς τὴν Λατινικὴν, 2 εἰς τὴν Ἰταλικὴν, ἐν εἰς ἄλλην γλῶσσαν· ἀπὸ τοῦ ἔτους 1601 μέχρι τοῦ 1700 ἐπὶ 169 ἐντύπων 83 ἐγράφησαν ἑλληνιστί, 28 ἰταλιστί, εἰς ἄλλας γλώσσας 4· ἀπὸ τοῦ ἔτους 1701 μέχρι τοῦ 1800 ἐπὶ 314 ἐντύπων 183 ἐγράφησαν ἑλληνιστί, 31 λατινιστί, 88 ἰταλιστί, 12 εἰς ἄλλας γλώσσας. Διὰ τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα παρατηροῦμεν ὅτι τὰ εἰς τὴν Ἰταλικὴν γραφέντα ἐντυπα μέχρι τοῦ ἔτους 1735 ἔχουν βραδύτερον ὄνθμον (13 ἐντυπα), ἀκολούθως ὁ ἀριθμὸς αὐξάνει (75 ἐντυπα ἀπὸ τοῦ 1735 μέχρι τοῦ 1800). Βεβαίως ἔργα καίρια Ἑπτανησίων ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ κατέχουν ἐξαίρετον θέσιν εἰς τὴν πανελλήνιον γραμματείαν· τὰ ἔργα τοῦ Ἀνδρονίκου Νουκίου, τοῦ Ἀντωνίου Ἐπάρχου, τοῦ Νικολάου Σοφianoῦ, τοῦ Ἰακώβου Τριβώλη, τοῦ Ἡλίου Μηνιάτη, τοῦ Δαμωδοῦ, τοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη κ.ἄ.⁵

Ὁ ἄνεμος τῆς ἐλευθερίας, τὸν ὁποῖον ἔφερεν ἡ κατάλυσις τῆς Βενετικῆς κυριαρχίας καὶ ἡ κατάληψις τῶν νήσων ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἀκολούθως δὲ ἡ σύστα-

5. Δ. Ἀ. Ζακυθινόυ, Αἱ ἱστορικαὶ τύχαι τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ Ἑπτανησιακοῦ πολιτισμοῦ, ἐν Πρακτικοῖς Τρίτου Πανιονίου Συνεδρίου 23 - 29 Σεπτεμβρίου 1965, τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις, 1969, σελ. 369 κέ.

σις, τῷ 1800, τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, ἐδημιούργησαν τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν γλωσσικὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἰονικῶν πληθυσμῶν⁶. Ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1803 ἔλεγεν ὅτι «ἔδει νὰ ἀνακληθῇ ὡς ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους ἡ εὐγενής, πλουσία καὶ ἀρμονικὴ Ἑλληνικὴ διάλεκτος, διωχθεῖσα ἔνεκα τῆς μακροχρονίου κυριαρχίας τῶν Βενετῶν καὶ νὰ γίνῃ ἡ γλῶσσα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων»· τὸ δὲ ἄρθρον 211 ὥριζεν ὅτι «ἀπὸ τοῦ ἔτους 1810 οὐδεὶς δύναται νὰ ἐκλεγῇ τὸ πρῶτον δημόσιος ὑπάλληλος, ἐὰν δὲν γνωρίζῃ νὰ γράφῃ καὶ νὰ διαβάζῃ τὴν κοινὴν ὁμιλουμένην ἐθνικὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν». Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1820 ἡ γλῶσσα αὕτη θὰ χρησιμοποιῆται εἰς πάντα τὰ δημόσια ἔγγραφα». Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1817 «ἐπικρατοῦσα εἰς ταύτας τὰς νήσους γλῶσσα εἶναι ἡ Νεοελληνικὴ· ὅθεν δηλοῦται ὅτι ἀποτελεῖ ζήτημα ὑψίστης σπουδαιότητος, ὅπως ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα ἀποβῇ ὅσον τάχιον ἐκείνη εἰς ἣν δέον νὰ γράφονται πᾶσαι αἱ πράξεις τῆς Διοικήσεως καὶ αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων καὶ ἐν συντόμῳ αὕτη θὰ εἶναι ἡ ἀποκλειστικὴ γλῶσσα, ἥς θὰ γίνεται χρῆσις εἰς πᾶν ἐπίσημον ἔγγραφον».

Ἡ γλωσσικὴ ἐλευθερία ἐπετεύχθη τελικῶς διὰ μακρῶν ἀγώνων. Τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Σολωμοῦ «μήγαρις ἔχω ἄλλο στὸ νοῦ μου πάρεξ ἐλευθερία καὶ γλῶσσα»; ἀποκτᾷ τὸ βαθύτερον νόημά του. Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία ὑπῆρξεν ὁ μέγας θεσμός, ὁ ὁποῖος συνέτριψε τὴν μακρὰν δουλείαν τῶν γλωσσικῶν δεσμῶν. Εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῶν Ἠνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Ἰονικῶν Νήσων (3/15 Ἰουνίου 1824) ἐγράφοντο τὰ ἑξῆς: «Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ γεμίσῃ μὲ ἀληθινὴν χαρὰν κάθε Ἑλληνικὴν ψυχὴν, εἶναι ὅτι ἡ Νεοελληνικὴ γλῶσσα, ὥραία καὶ γνησίᾳ θυγάτηρ ἀσυγκρίτου μητρὸς, εἶναι τὸ μόνον μέσον, μὲ τὸ ὁποῖον δίδονται τὰ μαθήματα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἡ γλῶσσα αὕτη, τόσον εὐπλάστος, τόσον γόνιμος, τὴν ὁποίαν μερικοὶ ἀπὸ ἀνοησίαν ἐσυκοφάντησαν, ἀποβαίνει τώρα, καθὼς ἡ μήτηρ, ἀφ' ἑαυτῆς ἡ γλῶσσα τῶν Μουσῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπανακάμπουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γῆν, καὶ συνενοῦσα τὴν φυσικὴν ποικιλίαν τῶν δυνάμεων τῆς μὲ τὰς βοηθείας τῆς μητρὸς τῆς πλουτίζεται μὲ ὅλας ἐκείνας τὰς γνώσεις, ποὺ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης παρήχθησαν ἐκ τῶν φώτων καὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς πολιτισμένης Εὐρώπης». Ὁ λαμπρὸς Guilford εἰς ὑπόμνημά του τῆς 28 Φεβρουαρίου 1827 ἔγραφε μεταξὺ ἄλλων καὶ ταῦτα: Θὰ προκαλέσω τὴν προσοχὴν «ἐπὶ τῆς φύσεως αὐτῆς ταύτης τῆς γλώσσης καὶ ἔπειτα ἐπὶ τῆς χρήσεως αὐτῆς εἰς τοῦτο τὸ Πανεπιστήμιον καὶ

6. Κωνσταντίνου Σολδάτου, Ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα εἰς τὴν Ἑπτανήσον, Β' Πανιώνιον Συνέδριον. Πρακτικά - Ἀνακοινώσεις, Κερκυραϊκὰ Χρονικά, τόμ. 13 (1967), σελ. 84 - 104.

ἐλπίζω νὰ ἀποδείξω ὅτι ἐξ ὅλων ἐκείνων, αἵτινες ὁμιλοῦνται εἰς τὴν Εὐρώπην, αὕτη εἶναι ἴσως ἡ γλῶσσα ἡ καλύτερον διαμορφωμένη καθ' ἑαυτὴν καὶ ἡ περισσότερον προσηρμοσμένη πρὸς τὰς σημερινὰς περιστάσεις τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν μαθητῶν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς γλῶσσα Ἀκαδημαϊκή...». Ὅταν μίαν ἡμέραν μελετηθῇ ἡ ἱστορία τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, τὰ προγράμματα, τὰ ἐγχειρίδια, ἡ γλωσσικὴ μορφή τῶν κειμένων, ἡ διάπλασις τῶν τεχνικῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων — τότε θὰ ἐκτιμηθῇ εἰς ὅλην τῆς τὴν ἔκτασιν ἡ τεραστία συμβολὴ τοῦ πρώτου ἐκείνου Πανεπιστημίου.

Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία κατηργήθη τῷ 1864 μὲ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὑπῆρξε δὲ τοῦτο σφάλμα μέγιστον, διότι ἐστέρησε τὴν χώραν, ὅχι μόνον ἐνὸς εἰσέτι κέντρου ἀνωτάτης παιδείσεως, ἀλλὰ καὶ μιᾶς αὐτονόμου πνευματικῆς παραδόσεως καὶ ἐνὸς ἄλλου πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ. Ὁ Κερκυραῖος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Σπυρίδων Σακελλαρόπουλος ἔγραφε τῷ 1906: «ἡ κατάργησις τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας ὑπῆρξε σφάλμα. Τὸ ἴδρυμα ἔπρεπε τότε ὅχι μόνον νὰ διατηρηθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνισχυθῇ, μεγάλα δὲ καὶ πολυειδῆ θὰ ἦσαν τὰ ὠφελήματα». Καὶ ἐρωτᾷ: «ὑπάρχει ἄρα γε εἰς τὸ μέλλον ἐλπίς νὰ ἐπανορθωθῇ τὸ σφάλμα? ...»; Τὸ αὐτὸ ἐρώτημα ἐτέθη καὶ εἰς τὰ ἔκτοτε ὀργανωθέντα τρία Πανιόνια Συνέδρια, τῷ 1914, 1938 καὶ 1965. Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἡ ἐν Κερκύρᾳ συνεληθοῦσα μεταξὺ 14 καὶ 20 Σεπτεμβρίου 1970 Ἀ' Ἑπτανησιακὴ Ἑβδομάς ἀπήντησε καταφατικῶς καὶ ἀπεφάσισε τὴν σύστασιν ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἰόνιος Ἀκαδημία. Κέντρον ἐρεῦνης καὶ διεθνοῦς ἐπικοινωνίας»⁸. Ἐν συνεχείᾳ διὰ συμβολαιογραφικῶν πράξεων τῆς 24 Νοεμβρίου 1971 καὶ 30 Σεπτεμβρίου 1972 συνεστήθη ἴδρυμα, σκοπὸν ἔχον τὴν συνέχισιν τῆς παραδόσεως τῶν δύο ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημιῶν τοῦ 1808 καὶ τοῦ 1824, τὴν ἔρευναν ἐπὶ θεμάτων τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, τὴν ἰδοῦσιν κέντρων Συγκριτικῆς Φιλο-

7. Παρὰ Γερσίου Σαλβάνω, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 31 κέ. Ἀκριβῶς ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ ὅσα ὁ Πέτρος Βράϊλας Ἀρμένης εἶχεν ἤδη παρατηρήσει εἰς τοὺς εἰσηγουμένους τὴν κατάργησιν τῆς Ἀκαδημίας: «Νομίζετε ὅτι πολλαπλασιάζετε τὰ φῶτα συγκεντρώνοντες αὐτὰ εἰς μίαν μόνην ἐστίαν; Πόθεν τὸ κλέος τῆς Γερμανίας, εἰμὴ διότι εἰς ἕκαστον κράτος αὐτῆς εὐρίσκονται μουσεῖα καὶ πανεπιστήμια; Ἀντιβαίνειτε τότε καὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι συγκέντρωσις, ἀλλὰ ἡ ποικιλία, ἡ διάχυσις καὶ ἐπέκτασις τῶν φώτων»: Ἀθανασίας Γλυκοφρύδου - Λεοντίνη, Ὁ Πέτρος Βράϊλας - Ἀρμένης ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ, Παρνασσός, τόμ. 17 (1975), σελ. 231 κέ., σημ. 5.

8. Δ. Ἀ. Ζακυθινόυ, Νεοελληνικὴ Γραμματεία καὶ Συγκριτικὴ Φιλολογία, ἐν Κερκυραϊκοῖς Χρονικοῖς, τόμ. 15 (1970), σελ. 189 - 202. Βλ. αὐτόθι, σελ. 215 κέ. τὰ πλήρη πρακτικὰ τῶν διασκέψεων καὶ τῶν ἀποφάσεων.

λογίας, Ἱστορίας καὶ Τέχνης, τὴν ὀργάνωσιν μαθημάτων Παλαιογραφίας καὶ ἀρχειακῶν ἐρευνῶν, τὴν συνεργασίαν μετ' ἄλλων παρεμφερῶν Ἑλληνικῶν ἢ ξένων ἰδρυμάτων, τὴν ἔκδοσιν ἱστορικῶν ἀρχείων καὶ πραγματειῶν κλπ. Διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος τῆς 23 Δεκεμβρίου 1972 ἐνεκρίθη ἡ ἵδρυσις τῆς «Ἰονίου Ἀκαδημίας» κατὰ τὰ νόμιμα. Προσφάτως ἐγένετο λόγος περὶ ἀναλήψεως πρωτοβουλίας κρατικῆς πρὸς ἀνίδρυσιν τοῦ Ἑπτανησιακοῦ Πανεπιστημίου. Ἐλπίζομεν ὅτι διὰ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ἡ Πολιτεία καὶ ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τῆς Χώρας θὰ ἐπαυροθώσουν τὰ σφάλματα τοῦ παρελθόντος καὶ θὰ τιμήσουν πρεπόντως τὴν μνήμην τῶν ἰδρυτῶν καὶ καθηγητῶν, τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, τοῦ Φριδερίκου North Guilford καὶ ὅλων, ὅσοι ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἀνάκλησιν, ὡς ἔλεγον, τῶν Μουσῶν εἰς τὴν πατρίδα γῆν.
